

Éles fény legyen a részvét

Tóth Krisztinával Koncz Tamás beszélget

Minden tárgyhoz történet tapad, az utcán elkapott jelenet, gesztus pedig új alkotás alapanyaga lehet. Nincs felesleges részlet, de ahhoz, hogy a nekünk fontosat felismerjük, szeretet és éles tekintet kell – mondja Tóth Krisztina, akit Horváth Csabával közös írt interjúkötete, a *Reptéri nyúl* kapcsán kérdeztünk.

A tárgyak fontos szerepet kapnak a Reptéri nyúl beszélgetéseiben: beszélgetőtársának, Horváth Csabának elmondja, hogy szenvedélyes gyűjtő, aki tárgyakat és történeteket is felhalmoz. A gyűjtögetés az identitásképzés része lenne?

Nem a tárgyakon keresztül határozom meg magam, nem is elsősorban a tárgy érdekel, hanem az általa hordozott történet. A kopások, ütődések, a hozzá tapadó sztorik. De az az igazság, hogy örömmel ajándékozom is tovább a tárgyakat, ha azt érzem, másnál inkább hazatalálnak. Ami a történeteket illeti, az más dolog, mint az ember tárgyi környezete. Az író a történetekből él. Még ha nem is építem be szó szerint a novelláimba vagy regényeimbe a hallott sztorikat, akkor is

inspirálnak, elindítanak bennem más, belső történeteket. Tömegközlekedem, és így fültanúja vagyok mindenféle beszélgetésnek, telefonon intézett szerelmi ügynek. Ezek a történet-morzsák aztán elraktározódnak, ahogy a beszélők arca, hanghordozása, gesztusai is. Minden alapanyag, és csak úgy lehet hiteles fikciót gyártani a valóság mozaikjaiból, ha mindenféle kis vicik-vacak darabkát megőrzök.

*Mennyi ideig őrzi meg frissességét egy talált történet, mint amilyeneket a *Vonalkód* és a *Pixel* című novelláskötetekben dolgozott fel?*

Amíg érzelmileg van valami közöm hozzá, vissza tudom idézni, miért is jegyeztem fel azt a mozzanatot, addig megírható. Azután sokszor elmúlik, nem akarom már sehová

beilleszteni a talált mondatot, jelenetet. Ha úgy érzem, hogy valami lényegeset közvetít a világról, akkor igyekszem addig dolgozni rajta, amíg elég meggyőző nem lesz. Onnantól nem az a lényeg, hogy megtörtént-e és úgy történt-e meg, hanem hogy ráismerünk általa a mi közös tapasztalatunkra, a világnak arra a kis szegletére, ahol élünk.

*A *Legszívesebben etológus lettem volna* című fejezetben mesél arról, hogy a Tádzs Mahal pont annyira érdeklí mint a mellette PET-palackot rágcsáló majom, szépnek tart minden részletet. Hogy dönti el, hogy később melyikre épülhet vers, novella?*

Ez a kontextustól függ. Soha nem csak egy dolog van a fókuszban, hiszen a világot a maga összetettségében érzékeljük, és ahogy Petri írja, az angyal a részletekben lakik. Egyszer a kislánnyommal a cirkusz nézőterén ültünk, figyeltük az előadást. Egy artistaszám következett bonyolult ugrással. Jött a dobpergés, a porond fölötti éles fény. Én oldalra néztem és megláttam a bajuszos, öreg porondmestert, aki

szláv módra, az ujjhegyét megcsókolva keresztet vetett. Állt a sötétben, és valahogy akkor értettem meg, hogy ez tényleg nagyon veszélyes mutatvány. Vagyis, a kérdésre válaszolva, a kép fókuszában, mint a *Nagyítás* című filmben, valami más van, és közben egy részlet megvillantja a sztorit, amiről valójában beszélni akarok.

Van szeretet a megfigyelésben, vagy ez részvétlen folyamat?

Szeretet nélkül szerintem a szemünk nem ismeri fel, mely részlet hordozza a lényegét. Ami pedig a részvétet illeti, nem a szerzőnek kell meghatódnia megfigyelése tárgyától. Ahogyan Kosztolányi írja, szememben éles fény legyen a részvét. Az éles szó itt nagyon fontos. Akkor vagyok képes bármilyen érzelmet felébresztetni az olvasóban, ha pontosan ábrázolok, vagyis munka közben valamiféle távolságot tartok.

„Az ősember óta nagyjából ugyanazokat a történeteket ismételtük, bármilyen sivár is ezt belátnunk. Tesszük mindezt azzal a meggyőződéssel, hogy ez a mi egyedi, megismételhetetlen történetünk, és ez csak velünk eshetett meg” – mondja az egyik interjújában. Így is érdemes megalkotni egy újabb variációt? Ha igen, miért?

Mert itt, most, ebben a korban, ebben a rövid földi életünkben mi a magunk megismételhetetlen módján, a magunk megismételhetetlen testével éljük át ugyanazt, és ebben éppen az az izgalmas, ahogyan az alapmintázat variálódik.

Regényéről, az *Akváriumról* ön is úgy beszél, hogy az fullasztó világ, ahol tapintani lehet a nyomorúságot: a holokauszt-túlélő zsidó család vesz magához egy állami gon-

dozott cigány kislányt, Verát az ötvenes években, hogy aztán a lány egy koszos bérházban nőjön fel, majd egy bántalmazó kapcsolatot foglya legyen. Nem érezte úgy, hogy ez túl töménynek, túlzónak hathat az olvasó számára?

Nem. De igaza van, az irodalom tele van borzasztó történetekkel, ellentétben a való élettel. Rémes dolgok esnek meg. Ki akarják vágni valakinek a szívét a nyílt színpadon, egy egészséges fiatal nő a vonat elé veti magát, egy másikban lekaszabolnak egy öregasszonyt. A költők még ennél is rémesebbek. Döglött kutya, szifiliszos nő, elképesztő dolgokat pakolnak a versbe. Szerencsére a való életben nincsenek árulások és gyilkosságok, ahogy szenvedés és mélyszegénység sincs. A kortárs irodalom pedig hajlamos a hatásvadász túlzásokra, elég csak Borbély Szilárdra, Zoltán Gáborra, Háy Jánosra gondolni, de Bartis, Dragomán is rémes történeteket hord össze. Inkább szép és kedves dolgokról kellene írunk. Sokat járok vidékre, látom, ahogyan a jól táplált gyerekek vidáman indulnak ősszel az iskolába vadonatúj, színes kis ruháikban, a szülők pedig integetnek utánuk, majd visszatérnek gonдозott, dúsan termő kertjeikbe.

A *Magas Labda* (2009) és a *Világadapter* (2016) között „csak” gyermekverses könyve jelent meg. Eközben két novelláskötetet is kiadott, de mi okozta a hétéves cezúrát a verseskötetek kiadásában? Aki olvas irodalmi lapokat, az tudja, verseket ezalatt is folyamatosan írtam. Meg akartam várni, amíg összegyűlik egy sűrű kötet. A gyerekirodalom pedig fontos terület, integráns része a magyar irodalom-

nak. Húsz év múlva azok lesznek az olvasók, akik most ezeket a verseket olvassák, hallgatják. Lovász Andrea kitűnő művet írt erről *Felnőtt gyerekirodalom* címmel.

Az interjúkötetben megemlíti, hogy nem olvas kritikát, mert a visszajelzések hátráltatnák munka közben, a kritikusok pedig botfűlűek a versre, sablonok alapján dolgoznak. Szükség van egyáltalán könyvkritikára?

Nem teljesen ezt mondtam. Természetesen szükség van rá, de a kritika nem az írónak szól. Az író csak befelé tud figyelni, neki mindig saját magával, a kételyeivel, poétikai és szerkesztési bizonytalanságaival kell megküzdenie, és ehhez sajnos nem adnak iránymutatást a külső szempontok. Költészetet mindig is kevesebben olvastak, mint prózát, a kritikai visszhang is jóval csekélyebb általában. És ebben a ritkás kritikai visszhangban is kevés az olyan recenzió, amelyik képes érzékelni a vers mélyrétegeit, a sima leíráson kívül ki tudja bontani a rejtettebb összefüggéseket.

A jó interjú ugyancsak külső elvárásokkal, ellenvéleményekkel szembesít, ezt a műfajt mégsem utasítja el. Miért?

Az interjú szerintem másról szól. Szerencsés esetben a kérdező ismeri a kért műveit, és érdeklő könyv, valamint hogy az író mit gondol. Látni akarja a keletkezés körülményeit, kíváncsi a szerző véleményére, arra, hogyhogyan látja a környező világot, az aktuális irodalmi vagy közéleti kérdéseket.

Jelenleg min dolgozik?

Egy regényen. Az *Eső* című folyóiratban jelenik meg belőle részlet most szeptemberben.